

Eindrapport verkenning samenwerking GroenLinks – PvdA Groningen

Samenvatting

De ALV van GroenLinks Groningen heeft in februari 2024 een commissie ingesteld om de samenwerking te verkennen tussen GroenLinks en de PvdA in Groningen. Deze verkenning was gericht op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Voor u ligt het eindrapport van de commissie.

De commissie is gekomen tot de volgende conclusies en adviezen:

- De kern van het advies bestaat eruit om de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 in te gaan met een eigen kandidatenlijst en met een stevig en gedragen hoofdlijnenprogramma (meerpuntenplan) gezamenlijk met de PvdA;
- Daarnaast adviseren wij om heldere afspraken te maken over de wijze waarop gezamenlijk campagne gevoerd gaat worden en over de manier waarop na de verkiezingen samengewerkt wordt, o.a. bij de vorming van een college;
- Ook adviseren wij bestuur, fractie en wethouders om vanaf heden te investeren in een intensievere samenwerking met de PvdA, zowel op politiek, partijcultureel als verenigingsgebied.

Met bovenstaande adviezen denken we als commissie het meeste recht te doen aan de politieke, inhoudelijke, electorale en partijculturele situatie in de gemeente Groningen. Hieronder vindt u ons gehele verslag en hoe wij tot deze adviezen gekomen zijn.

Inleiding

In het voorjaar van 2024 is de door de ALV ingestelde commissie begonnen met het verkennen van de samenwerking tussen GroenLinks en de PvdA in de gemeente Groningen. Het tussenrapport hiervan - gepresenteerd op de ALV in juni van dit jaar - leverde drie nader te onderzoeken scenario's op. De ALV heeft het tussenrapport met de geformuleerde vervolgstappen overgenomen.

De commissie is met deze vervolgstappen aan de slag gegaan, waarbij vooral is ingezoomd op de inhoudelijke, partijculturele en electorale kant van deze scenario's, zoals benoemd in het tussenrapport van juni. Het nu voorliggende eindrapport beschrijft de uitkomst van de vervolgstappen op proces en inhoud. Ook trekken we conclusies uit de bevindingen en komen we tot advisering en voorstellen.

Als eerste geven we in dit rapport een korte schets van het verloop van de afgelopen periode. Daarna volgen de bevindingen vanuit inhoudelijk, partijcultureel en electoraal perspectief. Deze bevindingen koppelen we vervolgens aan de drie meegegeven scenario's, waaruit onze conclusies en adviezen volgen.

Proces sinds juni

In het tussenrapport van juni werden onderstaande drie scenario's benoemd, die we sindsdien als commissie nader onderzocht hebben:

- A) De bestaande samenwerkingsafspraken formaliseren en waar mogelijk en wenselijk uit te breiden met afspraken over een gedeeltelijk gezamenlijke campagne;
- B) Een verdergaande samenwerking met een gezamenlijk meerpuntenplan en een grotendeels gezamenlijke campagne;
- C) Eén lijst, één programma, één campagne.

Bovenstaande samenwerkingsvormen zijn onderzocht door vanuit inhoudelijk, partijcultureel en electoraal perspectief de samenwerking te beschouwen. Bij de beschrijvingen van deze perspectieven verderop in dit rapport zullen we ook weergeven welke stappen we hebben ondernomen om tot de uitkomsten te komen.

Op 17 oktober jl. heeft een ledenbijeenkomst plaatsgevonden waarin de tussenresultaten van onze verkenning zijn gedeeld en besproken. De hier gemaakte opmerkingen en vragen hebben wij zo goed mogelijk meegenomen in de wegging van de verschillende scenario's en bij het schrijven van dit eindrapport.

In het hele proces is er regelmatig contact en overleg geweest met de commissie van de PvdA, die eenzelfde opdracht had als onze commissie, en zijn - zoals hierboven beschreven - meerdere bijeenkomsten door de commissies samen georganiseerd.

Inhoudelijk perspectief

Proces

Zoals in de vorige tussenrapportage gemeld, zijn er in het voorjaar van 2024 gesprekken gevoerd met individuele fractieleden, wethouders, Dwars en verschillende experts. Daarnaast zijn er ook ledenavonden georganiseerd, evenals een peiling. Bij al deze activiteiten kwam ook de inhoudelijke kant van de (Groningse) politiek aan de orde. Sinds het vaststellen van het tussenrapport (dus na de zomer) is er verder inhoudelijk onderzoek gedaan. Zo zijn de laatste verkiezingsprogramma's van beide partijen en het stemgedrag in de raad vanaf september 2022 geanalyseerd. De uitkomsten hiervan zijn besproken in een sessie met fracties en wethouders van beide partijen.

Uitkomsten

Er lijken vier relevante 'lagen' te zijn op inhoudelijk gebied:

1. Politieke grondslag;
2. Inhoudelijke onderwerpen met veel overeenstemming;
3. Inhoudelijke onderwerpen waarop duidelijke verschillen liggen;
4. Politieke werkwijze.

De politieke *grondslagen* van beide partijen - en welke rol dit nu speelt - is niet zo eenvoudig te duiden en verdient nog verder onderzoek, niet alleen lokaal, maar wat ons betreft ook landelijk. In algemene zin is de PvdA inhoudelijk sterk gestoeld op een sociaal-democratische traditie, met dito (historische) standpunten. De afgelopen decennia (en nu nog) is er veel zelfonderzoek geweest, mede vanuit de sterk wisselende landelijke verkiezingsresultaten van de afgelopen decennia. GroenLinks is een relatief recente fusiepartij, waarbij de identiteit vooral is gebaseerd op inhoudelijke punten. Daaraan gekoppeld zit een sterke overtuiging en vaak ook activisme om het het maatschappelijk, economisch en politiek systeem te veranderen. Ook heeft GroenLinks - zeker op landelijk niveau - minder historie met besturen en is zij meer geneigd vast te houden aan de eigen inhoudelijke grondslag.

Ondertussen zijn er veel *inhoudelijke onderwerpen met overeenstemming*. Denk aan thema's als onderwijs, wonen, gezondheid, de gemeentelijke organisatie, sport, kunst en cultuur en meer. Wel zijn er hierbij accentverschillen en verschillen in prioriteit. Zo legt de PvdA meer nadruk op 'de wijken en dorpen' en kijkt GroenLinks meer naar voorzieningen op het niveau van de gehele gemeente. De PvdA besteedt veel aandacht aan wonen en onderwijs en GroenLinks meer aan energie en duurzaamheid etc. Ook kan de achterliggende argumentatie verschillend zijn en verschillen soms de praktische programmapunten niet, maar wel de waarden die eronder liggen.

Dan de inhoudelijke *onderwerpen waarop nog duidelijke verschillen* liggen. Dit gaat zowel om echt inhoudelijke verschillen, maar ook om grote verschillen in aandacht en prioriteit (groter dus dan de hierboven genoemde onderwerpen). Gedacht moet worden aan:

- duurzaamheid en energie (afval / diftar);
- mobiliteit en parkeren (autobezit en parkeren 'voor de deur');
- economie en werk (werk als 'hoogste doel' vs. basisinkomen/bestaanszekerheid in algemene zin, werkgelegenheid vs. duurzaamheid);
- openbare orde en veiligheid (cameratoezicht, preventief fouilleren, vuurwerk, etc.).

Ook op het gebied van diversiteit en inclusie (veel aandacht bij GroenLinks), natuur en landschap (idem), financiën (belastingheffing en gebruik reserves, de PvdA is daar voorzichtiger in) zijn er nog de nodige verschillen.

Ten slotte *politieke werkwijze*. Dit zouden we ook als onderdeel van partijcultuur kunnen beschouwen, maar wordt vooral gemerkt in het politieke proces en heeft veel invloed op de (uitgedragen) inhoud. Zo viel het de commissie op dat, in gesprekken met fractieleden, wethouders en andere betrokkenen bij het Groningse politieke proces, een gesprek over inhoudelijke verschillen al snel uitmondt in (ook) een gesprek over verschillen en overeenkomsten in politieke werkwijze en deels ook partijcultuur ('zo is dat nou eenmaal bij GroenLinks' of 'dat is een belangrijk sociaal-democratisch beginsel'). Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- de PvdA is meer bezig met de inwoner van nu, GroenLinks houdt zich meer bezig met de inwoners van de toekomst;
- GroenLinks is meer principieel, de PvdA meer pragmatisch;
- GroenLinks durft impopulaire maatregelen te nemen, de PvdA heeft meer oog voor draagvlak;
- GroenLinks is in de politieke werkwijze wat meer egalitair, PvdA meer hiërarchisch (denk aan de positie van wethouders en hun relatie met de fractie);
- de PvdA is wat traditioneler en behoudender, GroenLinks stelt ook 'het systeem' ter discussie.

Concluderend kunnen we stellen dat er veel overeenkomsten zijn op inhoudelijk gebied. Beide partijen zijn idealistisch, willen de wereld anders en beter maken en vinden politieke sturing en een sterke overheid daarvoor van groot belang (en dus minder macht bij de markt). Beiden hechten aan de rechtsstaat, het democratisch bestel, inspraak en democratisering, (inter)nationale wetten en afspraken en goed bestuur.

Op het niveau van de individuele inwoner gaat het om zaken als gelijkwaardigheid en toegankelijkheid, recht op zelfontplooiing en -ontwikkeling, recht op bestaanszekerheid en een goed minimuminkomen. Spreiding van kennis, inkomen en macht is nog steeds de kortste samenvatting van dit samenstelsel aan (links-progressieve) opvattingen.

Beide partijen hechten aan de kwaliteit van volksvertegenwoordigers en bestuurders en kennen een stabiele interne partijstructuur met een goed functionerende organisatie, wetenschappelijk bureau, opleidingsmogelijkheden etc.

De verschillen die er zijn, zijn tegelijkertijd niet onbelangrijk, mede omdat er in de relatief linkse gemeente Groningen ruimte is om je op deze verschillen politiek te onderscheiden. Het is dan ook de politieke traditie in Groningen om op deze verschillen de eigen politieke kleur uit te drukken.

Partijcultureel perspectief

Proces

Na de zomer is er ook nader ingezoomd op de partij- en afdelingscultuur. Hiertoe zijn gesprekken gevoerd met politiek vertegenwoordigers lokaal en landelijk. Ook hebben we als commissie gesproken met de PvdA-commissie om hun ideeën bij dit deel van de verkenning te betrekken.

Dit alles leidde tot een bijeenkomst op 10 september waar ruim veertig leden van GroenLinks en de PvdA aanwezig waren. Deze bijeenkomst met lokaal goed ingevoerde leden van beide afdelingen stond onder leiding van Karin van Mensvoort - expert op het gebied van organisatiecultuur en cultuurverandering. We hebben deze avond elkaars beelden over en weer en onze overeenkomsten en verschillen in kaart gebracht. Daarbij was het doel niet om in deze fase al nader tot elkaar te komen, maar enkel om de partijculturele situatie onder ogen te zien.

Uitkomsten

In het *algemeen* is het opvallend hoe goed leden zich vaak thuis voelen bij de eigen afdelings- en partijcultuur. Op veel vlakken is men hier tevreden over en identificeren mensen zich hier ook mee. Dat maakt ook dat verschillen in deze culturen gemakkelijk afstand tussen beide partijen geven. Dit wordt nog versterkt doordat de beelden die er over en weer zijn behoorlijk sterk zijn en (deels) ook karikaturen van de genuanceerdere werkelijkheid. In de juiste setting bleken de partijculturen wel goed bespreekbaar en is de sfeer ook prima ondanks de lastigheid die in het gesprek zit.

Er zijn veel *overeenkomsten* te benoemen tussen beide partijen / afdelingen. Dit begint al met de sterke drive vanuit de zorgen die we delen over de wereld en het hart dat we hebben voor kwetsbaren. Vanuit de politieke en maatschappelijke strijd die we hiervoor willen leveren zijn we sterk inhoudelijk gedreven en beide niet makkelijk te overtuigen. De ruimte voor interne discussie is dan ook een groot goed en we zijn niet snel tevreden met resultaten. Tegelijkertijd is er een redelijk informele omgang met elkaar en zijn we over het algemeen goed georganiseerd. De diversiteit laat binnen beide afdelingen nog wel wat te wensen over en we zijn niet zo heel gemakkelijk toegankelijk voor nieuwe leden. Ook moeten we helaas constateren dat we beide het contact met de mensen waar we juist voor staan en strijden deels kwijt zijn.

Er zijn ook *verschillen* te benoemen. Deze zitten o.a. in de politieke werkwijze zoals die eerder al beschreven werd vanuit het inhoudelijk perspectief. Hierop aansluitend is er bij de PvdA een vanzelfsprekender gerichtheid op besturen en het vinden of behouden van politieke macht. Zij venten daartoe eigen successen meer uit en zijn makkelijker in staat om te leven met (lastige) compromissen. Ook wordt het bij de PvdA als belangrijker gevoeld om aansluiting bij veel groepen te houden dan bij GroenLinks. Voor ons is politiek persoonlijker, meer principieel en vindt ze meer uitwerking in dagelijkse persoonlijke keuzes. Onze achterban is gemiddeld jonger en activistischer en meer gericht op systeemverandering, waarbij ongemak niet snel uit de weg wordt gegaan. In zijn algemeenheid is de PvdA meer top-down georganiseerd, terwijl GroenLinks platter is.

Electoraal perspectief

Proces

De commissie heeft allereerst geïnventariseerd of het mogelijk is de electorale gevolgen te onderzoeken van de drie scenario's. De belangrijkste vraag die hierbij centraal zou staan is of het uitmaakt voor kiezers of GroenLinks en PvdA twee aparte kandidatenlijsten vormen of een gezamenlijke GroenLinks-PvdA lijst (zoals bij de landelijke en Europese verkiezingen).

We hebben een aantal verkennende gesprekken gevoerd met experts op het gebied van kiezersonderzoek. Duidelijk is dat a) een betrouwbaar en valide antwoord op de bovenstaande vraag vraagt om een uitgebreid, kostbaar onderzoek en b) de middelen hiervoor binnen de afdeling (te) beperkt zijn. Daarom is aanvullend verkend of het mogelijk zou zijn om gezamenlijk met andere GroenLinks-afdelingen een dergelijk kiezersonderzoek te financieren, maar daar was onvoldoende animo en/of draagkracht voor (met daarbij ook de vraag of het nog voldoende zou aansluiten bij de Groningse situatie).

De commissie heeft vervolgens besloten om een aantal voor- en nadelen te formuleren, op basis van de gevoerde gesprekken met experts en met sleutelfiguren van GroenLinks lokaal. Verder is meegenomen wat bij een aantal andere afdelingen in het land is onderzocht en geconcludeerd.

Uitkomsten

Vanuit electoraal perspectief is met name interessant of er sprake is van twee aparte kandidatenlijsten of één gezamenlijke. Wij hebben dan ook de voor- en nadelen van dit onderscheid op een rijtje gezet.

Kijkend naar een scenario met *twee aparte kandidatenlijsten* zijn de volgende voor- en nadelen relevant:

Voordelen:

- Er is voor kiezers 'meer te kiezen'. Traditioneel GroenLinks- dan wel PvdA-stemmers kunnen nog steeds kiezen voor hun eigen partij, meer zwevende kiezers kunnen nuance toevoegen door tussen de twee partijen te kiezen;
- De (lokale) identiteit van de partijen in de Groningse situatie blijft behouden;
- Het is voor dit moment niet nodig om verregaande compromissen te sluiten op thema's die voor de individuele partijen belangrijk zijn;
- Voorstanders van verregaande samenwerking hebben nog steeds de mogelijkheid één van de twee partijen te kiezen, dus ook zij hebben nog een goede plek voor hun stem;
- Kiezers hoeven niet uit te wijken naar de flanken (bijvoorbeeld Partij voor de Dieren) omdat ze zouden vinden dat GroenLinks-PvdA gezamenlijk te gematigd is in sommige standpunten.

Nadelen:

- Kiezers kunnen onduidelijkheid ervaren omdat er inconsistentie is tussen landelijke en gemeentelijke politiek.;
- Het is minder mogelijk om 'mee te liften' op de wens die een deel van de kiezers heeft om een stevig links blok te vormen tegen de verrechtsing van vooral de landelijke politiek.

Kijkend naar een scenario met *één kandidatenlijst* zijn de volgende voor- en nadelen te onderscheiden:

Voordelen:

- Eén lijst biedt kans op de vergroting van de kiesbasis. Dit is een belangrijke reden waarom er op landelijk niveau is gekozen voor één lijst. De partijen liggen ideologisch dicht bij elkaar én hebben elk een specifieke doelgroep;
- Het verminderen van concurrentie binnen eenzelfde politieke stroming;
- Versterking van het publieke imago. Een grotere partij kan aantrekkelijker zijn voor kiezers dan twee of meer kleinere partijen. Op landelijk niveau was de verwachting dat de aankondiging van een sterke linkse samenwerking kiezers zou trekken die normaal gesproken op een andere aangrenzende partij zouden stemmen. De

samenwerking heeft inderdaad geresulteerd in meer zetels voor GroenLinks-PvdA gezamenlijk (17 naar 25), tegelijkertijd was er ook een daling van 18 zetels zichtbaar van partijen in het links-midden van het politieke landschap;

- Schaalvoordelen in de campagnevoering.

Nadelen:

- Identiteitsverlies. Standpunten die kenmerkend zijn voor de afzonderlijke partijen kunnen verwateren waardoor kiezers bewegen naar andere partijen die dichterbij de oorspronkelijke standpunten staan;
- Ontevredenheid over compromissen. De samenwerking met één programma kan ertoe leiden dat standpunten die voor sommige kiezers van belang zijn minder nadruk krijgen of verdwijnen. Dat kan leiden tot onvrede onder kiezers;
- Opkomst nieuwe partijen. Vergaande samenwerking kan ertoe leiden dat nieuwe partijen ontstaan die kiezers willen aanspreken die zich minder vertegenwoordigd voelen;
- Communicatieproblemen. Vergaande samenwerking betekent ook dat er helder en consistent moet worden gecommuniceerd over de nieuwe koers. Dat vraagt veel inzet van mensen en middelen.

Ondanks het ontbreken van gedegen onderzoek levert een *beschouwing van de voor- en nadelen* van beide opties toch het nodige inzicht op. Voor ons is duidelijk dat het voor de weging van voor- en nadelen verschil uitmaakt of beide partijen (relatief) klein zijn, of beide (relatief) groot. Bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen dreigde een verdere afname van het aantal zetels van GroenLinks en PvdA (destijds samen immers maar 17 zetels). Dat was één van de redenen om samen de verkiezingen in te gaan en een sterker 'links blok' te kunnen vormen. Dat heeft geresulteerd in de huidige 25 zetels, waarbij er overigens een totaalverlies was van 18 zetels voor de partijen van links-midden.

De Tweede Kamer-situatie verschilt ondertussen flink van de Groningse situatie in de gemeenteraad. Hier bezetten onze partijen een derde van de 45 zetels (GroenLinks 9 en de PvdA 6). De voor- en nadelen van beide opties moeten daarmee ook anders gewogen worden. Hierbij zien wij bij één kandidatenlijst risico's op identiteitsverlies, neiging tot kiezersvoorkeur richting 'flankpartijen' en op dit moment onnodige politieke compromissen. Bij twee aparte lijsten zien wij het risico op onduidelijkheid voor de kiezer door het verschil met de landelijke situatie.

Onze analyse van de mogelijke electorale gevolgen sluit aan bij de analyse die in Amsterdam is gemaakt. Daar wordt het volgende geconcludeerd: *"Gezien de electorale verhoudingen in Amsterdam - waar de PvdA en GroenLinks de grootste en op-één-na grootste partij zijn - ontbreekt de noodzaak van een gezamenlijke lijst om de grootste te worden vanuit politiek-strategische overwegingen. Een lijstcombinatie van PvdA en GroenLinks kan krimpen in termen van zetels, omdat kiezers makkelijk kunnen uitwijken naar andere linkse en progressieve partijen met veel invloed die de positie van 'uitdager' kunnen innemen."*

Verkenning scenario's

Scenario A - formaliseren afspraken en deels samen campagne.

Dit scenario is een verdergaande vorm van samenwerking tussen GroenLinks en PvdA dan ooit eerder in gemeenteraadsverkiezingen heeft plaatsgevonden. Tegelijkertijd is het minder vergaand dan er de afgelopen jaren aan samenwerking tussen de beide afdelingen is opgebouwd, met name als het gaat om gezamenlijke campagnes (landelijk en Europees) en inhoudelijke verkenningen (o.a. LinksLab).

Vanuit *inhoudelijk* oogpunt valt er enerzijds iets te zeggen voor dit scenario. Het niet al te nauw samenwerken biedt beide partijen immers de kans om de eigen politieke kleur vorm te blijven geven. Anderzijds wordt de kans gemist om inhoudelijke overeenkomsten te zoeken, samen vast te leggen en zo te versterken.

Partijcultureel gezien is dit scenario best aantrekkelijk omdat we gezien hebben dat de partijculturele verschillen op sommige punten behoorlijk diep zitten. Het zal nog tijd, aandacht en energie vragen om deze te overbruggen. Dit scenario biedt daartoe de kans. Nadeel is echter wel dat de noodzaak en urgentie om in elkaar te investeren minder groot is in dit scenario en daarmee kan dit makkelijk verwateren in de dagelijkse hectiek.

Op *electoraal* vlak ligt dit scenario wat ingewikkelder. Voor veel kiezers is het landelijk beeld leidend in de blik naar de lokale politiek. Een zo beperkte vorm van samenwerken zou dan weleens slecht begrepen kunnen worden door de kiezer, waarmee beide partijen als minder aantrekkelijk kunnen worden beschouwd. Tegelijkertijd biedt dit scenario ook nog kansen aan de partijen om zich politiek te onderscheiden, wat in een linkse gemeente als Groningen ook stemmen op kan leveren.

Bestuurlijk biedt dit scenario de kans om de electorale verhoudingen ook in het gemeentebestuur vorm te geven, waarbij het zoeken van samenwerking met andere partijen eenvoudig blijft. Verder valt over dit scenario op te merken dat het ook veel zal vragen van de lokale politici en de beider besturen om de samenwerking tussen de beide partijen consequent te blijven zoeken. Er wordt in dit scenario immers geen sterke basis gelegd onder de lokale samenwerking. Gezien de landelijke ontwikkelingen lijkt dat niet wenselijk.

Scenario B - gezamenlijk meerpuntenplan en een grotendeels gezamenlijke campagne.

Dit scenario gaat duidelijk verder dan scenario A, omdat in dit scenario nadrukkelijk de politieke overeenstemming wordt gezocht en ook vastgelegd in een gezamenlijk meerpuntenplan of hoofdlijnenprogramma. Daarmee wordt een basis gelegd voor gezamenlijk politiek handelen.

Inhoudelijk biedt dit scenario duidelijk de kans gezamenlijke hoofdpunten te formuleren, terwijl beide partijen tegelijkertijd de mogelijkheid houden om de eigen speerpunten te benadrukken en de eigen achterban te 'bedienen'. Het geeft in Groningen de linkse kiezer nog steeds de keuze tussen deze beide partijen met een eigen profiel en deels eigen verhaal. Daarop voortbouwend kan er gewerkt worden aan een nieuw inhoudelijk verhaal met een actuele, brede, linkse visie op de toekomst van Groningen en Nederland.

Vanuit *partijcultureel* perspectief past dit scenario behoorlijk goed bij de verschillen en overeenkomsten die geconstateerd zijn. Het biedt de tijd om als afdelingen en partijen naar elkaar toe te groeien. Dit zal wel de nodige energie vergen en daarmee bestaat het risico dat de aandacht voor dit thema verslapt, omdat - in elk geval voor de komende tijd - de eigen partijstructuren en werkwijzen overeind blijven.

Electoraal vraagt dit scenario richting de kiezer de nodige uitleg. Zoals gezegd is voor veel kiezers het landelijk beeld leidend en de vraag is dan of we de kiezer voldoende spreken en zien om dit scenario uit te leggen. Die uitleg is er wel degelijk: in dit scenario bewegen we ook in Groningen immers naar verregaande samenwerking. We doen dat zorgvuldig met nadruk op onze overeenkomsten, maar zonder de verschillen aan de kant te schuiven. Dit zal dus - bij het kiezen voor dit scenario - een belangrijk punt worden in de campagne. Het is daarnaast logisch dat in de politiek voor en na de verkiezingen deze werkwijze met een overeenstemming op hoofdlijnen en verschillen op deelpunten al wordt gehanteerd, zodat de kiezer de grote lijn en de eigen nuancevoorkeuren kan herkennen.

In dit scenario is er een stevige samenwerking en is er het voordeel dat beide partijen aan tafel kunnen bij de onderhandelingen. Tegelijkertijd zal het belangrijk zijn om ruimte te blijven bieden aan andere partijen met hun politieke kleur en wensen. Uitnodigend blijven en open staan voor de andere partijen is dan van belang.

Scenario C - Eén lijst, één programma, één campagne.

Dit scenario is het meest vergaande van de drie en is daarmee het meest in lijn met de wijze waarop de laatste landelijke en Europese verkiezingen hebben plaatsgevonden.

Inhoudelijk lijkt het ons mogelijk om te komen tot één programma. Het opstellen en vaststellen hiervan zal ongetwijfeld tot stevige discussies leiden op sommige punten, maar er kan ook een goed en gedragen verkiezingsprogramma uitrollen. Tegelijkertijd brengt dit scenario risico's met zich mee die pas ná de vaststelling van het programma duidelijk worden. Risico's op verschillende interpretaties van standpunten, meningsverschillen en inconsequenties, die voortkomen uit het niet genoeg doordenken en doorvoelen van elkaars geschiedenis, cultuur, waarden en standpunten. In dit scenario ontbreekt de tijd en de menskracht om daar voor de komende verkiezingen genoeg aandacht aan te besteden. De kans is dus groot dat in dit scenario het programma vooral gebaseerd is op de actualiteit en de huidige situatie in de gemeente Groningen zonder diepere grond en stevige basis.

De *partijculturele* kant van dit scenario geeft uitdagingen. Voordeel is dat de beide afdelingen automatisch de verschillen en overeenkomsten zullen moeten bespreken, waarmee gebouwd kan worden aan een gezamenlijke cultuur. De ervaring leert echter ook dat dit soort processen tijd vragen, die in dit scenario beperkt zal zijn. Er zal immers dan in de tussentijd ook gewerkt moeten worden aan een gezamenlijk programma en een gezamenlijke campagne. Daarmee sneeuwt de urgentie voor de partijculturele versterking wat onder, die juist zo belangrijk is omdat dit mede de basis is voor verdere samenwerking in de toekomst.

Vanuit *electoraal* perspectief is dit scenario voor veel kiezers met wat meer afstand tot de (lokale) politiek goed te volgen. De partijen worden immers al veelal in één adem genoemd. Er bestaat echter ook de kans dat er kiezers verloren gaan die zich niet herkennen in de gevonden compromissen of die de zogenoemde 'flankpartijen' als beter alternatief zien. Daarmee is er in dit scenario een risico op identiteitsverlies dat nog onvoldoende gecompenseerd wordt door een stevige, gezamenlijke, inhoudelijke visie en programma. Dit scenario vraagt erom dat onze politieke partijen al behoorlijk snel tot nog meer samenwerking en overeenstemming komen. Dat is zeker mogelijk, al hoort daar ook een flinke investering bij van tijd en aandacht door de politiek ambtsdragers.

Tot slot brengt dit scenario met zich mee dat er een groot links politiek machtsblok kan ontstaan in de gemeenteraad. Dat vraagt om veel alertheid en inspanningen om het open, democratisch debat te blijven voeren. Ook heeft dit scenario consequenties voor de collegevorming: de verwachting is dan immers dat je weliswaar met meer zetels 'achter je' maar met minder mensen aan tafel de politieke onderhandeling in gaat. Daarnaast zal het komen tot één kandidatenlijst wellicht leiden tot het aantrekken van nieuwe politiek geïnteresseerden, maar waarschijnlijk ook tot het afscheid van een aantal meer uitgesproken politici die van grote waarde zijn in de huidige gemeenteraad.

Conclusies & advisering

Op basis van het proces van de afgelopen bijna negen maanden en alles afwegende zien wij als commissie scenario B op dit moment als het meest passende en meest wenselijke scenario. Dit scenario biedt ons de kans om met een stevig gezamenlijk verhaal de verkiezingen in te gaan, terwijl we tegelijkertijd onze eigen kleur houden. Daarnaast kan er verder gewerkt worden aan meer gezamenlijkheid op inhoudelijk en partijcultureel vlak.

Voorstel

Als commissie stellen wij het volgende voor:

- 1) Scenario B aan te nemen als de samenwerkingsvorm richting de gemeenteraadsverkiezingen van 2026;

- 2) Dat het bestuur in overleg met het PvdA-bestuur op korte termijn afspraken maakt over de wijze van totstandkoming van een gezamenlijk hoofdlijnenprogramma en de samenwerking tussen de beide programmacommissies;
- 3) Dat er door het bestuur duidelijke afspraken worden gemaakt met het PvdA-bestuur over een stevige gezamenlijke campagne en het intensiveren van inhoudelijke dialoog en debat;
- 4) Dat er door bestuur, fractie en wethouders heldere afspraken worden gemaakt over de wijze van politiek samenwerken in de aanloop naar en na de verkiezingen van 2026;
- 5) Dat het bestuur initiatief neemt om samen met het PvdA-bestuur de partijculturele overeenkomsten te versterken en de ervaren verschillen te overbruggen.

Het vervolg

Na vaststelling van dit rapport - en het daarmee hopelijk overnemen van ons advies - is het aan het bestuur (en deels aan de fractie en wethouders) om samen met het PvdA-bestuur opvolging te geven aan de voorstellen. Ons werk als commissie houdt daarmee op.

We danken jullie allemaal voor het gestelde vertrouwen met daarbij extra veel dank aan iedereen die geholpen heeft in dit proces om met ons mee te denken, input te leveren, vragen en opmerkingen te plaatsen en ons zo te helpen om te komen tot een zorgvuldige afweging en advisering.

November 2024,

Annie Postma, Arjan Helmantel, Harm Hospers, Jacoba Oedzes & Nick Nieuwenhuijsen